

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN HET HUMANISTISCH VERBOND

21e jaargang nr. 1

31 dec. 1967

administratie
postbus 114, Utrecht
tel. 030-24641
postgiro 58

abonnementsprijs voor Nederland, andere
E.E.G.-landen, Suriname, Curaçao en de
Antillen f 7,50 per jaar
Overige landen f 10,— per jaar
losse nummers f 0,50
verschijnt wekelijks

Wat betekent voor mij het humanisme?

Als ik terugkijk op de jaren, die achter mij liggen ben ik al humanist vanaf mijn twintigste jaar. Alleen wist ik het niet. Zoals het parvenu in het gelijknamige blijspel van Molière niet wist dat hij proza sprak. Ik kon het me ook moeilijk bewust worden, want er was nog geen Humanistisch Verbond. Toen ik het H.V. ontdekte, werd het mij spoedig duidelijk, dat daar een klimaat bestond, waarin ik mij thuis zou voelen. Mijn werkring is gericht op een economisch doel. Zij vraagt een grote persoonlijke inzet. Op basis van materiële voordelen, alleen voor mij zelf en mijn gezin, zou ik deze inzet niet hebben kunnen geven. Ik ben mij altijd bewust geweest, dat ik een bijdrage leverde aan de werkgelegenheid voor anderen. In meerdere mate, naar gelang mijn verantwoordelijkheden toenamen. Werk betekent voor velen een inkomen en daarmee een gezonde materiële grondslag voor hun gezin. Die is nodig als fundament voor een gelukkig leven. Toch was deze manier om iets voor anderen te doen mij niet direct genoeg.

De binnenlandse politiek heeft mij nooit bijzonder geïnteresseerd. Niettemin heb ik een bepaalde politieke voorkeur. Die liet niet toe, dat ik mij ten behoeve van vakverenigingen inspande. Maar het humanisme bood en biedt mij de mogelijkheden, mijn belangstelling voor mijn medemensen tot uiting te brengen op de wijze, waartoe ik in staat ben.

Het ruime gebied, waarop het humanistisch verbond zich beweegt, schenkt mij de gelegenheid, binnen de grenzen van mijn kunnen, mee te bouwen aan een tehuis voor degenen die niet tot een kerkgenootschap willen behoren, niet geloven in een persoonlijk Opperwezen en toch niet geïsoleerd en alleen willen blijven staan. Het humanisme, kort gezegd, geeft mij kansen

mijn medemensen te dienen. In mijn overtuiging betekent dat, het werk te doen wat van je gevraagd wordt op de plaats en in de functies waarin zij, die het beoordelen kunnen, je het meest nodig en nuttig achten. Het wil zeggen, dat je bereid moet zijn de lasten te dragen, de teleurstellingen te accepteren en de lusten niet te zoeken.

D. A. Hamburger

personalia

Ik ben zestig jaar, getrouwd en heb twee zoons. De ene is in Nederland afgestudeerd en nu bezig aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem te promoveren. De andere doet dit jaar eindexamen gymnasium.

Ik ben werkzaam als Hoofd Publiciteit Consumentenartikelen bij Philips Nederland n.v., G.R. in de Gemeenschaap Eindhoven en wvd. voorzitter van diezelfde Gemeenschap.

1968

Al onze lezers wensen wij van harte een alleszins voorspoedig 1968 toe. Dat deze wens alléén gerealiseerd kan worden indien het de gemeenschap, waarbinnen wij leven, eveneens voorspoedig gaat, behoeft geen betoog.

Wij roepen daarom de medewerking in van al onze lezers, om het jaar der mensenrechten die steun te geven, die het zo dringend behoeft. Daarop komen wij in de loop van 1968 ongetwijfeld nog terug.

Nogmaals, onze beste wensen.

De redactie.

„10 jaar E.E.G.”

Als ik een ogenblik Uw aandacht vraag voor dit jubileum van de E.E.G., hoop ik dat U niet kortzichtig zult opmerken: „Is er nu waarachtig wel een reden tot jubelen op een moment dat de Europese eenwording een crisis doormaakt. Op een moment dat de tegenstellingen weer hoog opblazen vanuit een vaak enghartig en bekrompen nationalisme?”

Deze gedachten begrijp ik en ge kunt er van overtuigd zijn dat ze meermalen ook de mijne zijn, gedurende de dagelijkse strijd die wij hebben te voeren voor ons ideaal: een verenigd Europa, een werkelijk politiek verenigd Europa! Maar wij moeten ons steeds goed voor ogen houden dat dit groeiproces er een is van lange duur, dat terugslagen, crises niet te vermijden zijn en een deel zijn van deze groei. Wij moeten ons ervoor hoeden: ons teveel te laten leiden door de situaties van het moment. Om kort te gaan: de grote lijn blijven zien en als wij dat doen, dan blijkt het dat er wel degelijk vooruitgang is, en vooral dat wij met een zeker vertrouwen na deze 10 jaren, in de toekomst kunnen zien.

Wat heeft het in het leven van de naties niet een tijd gekost om ons maatschappelijk leven te organiseren, om de nodige staatkundige organen te scheppen, om de rechten van het individu te waarborgen? Dat is een langzaam groeiproces geweest, en is het nog steeds, want ook daarmee zijn wij nog geenszins aan ons doel!

En hoe was de situatie in Europa voor en tussen de wereldoorlogen? Wel de naties kenden slechts het recht van de sterkste, geen enkele rechtsorde was in staat te verbieden dat grof nationalisme de doorslag gaf bij meningsverschillen. Twee oorlogen waren nodig om de mensheid te leren dat, evenzeer als in het verleden in onze staten, het dringend nodig was tussen de naties orde te brengen, door het scheppen van nieuwe organen, met boven-nationale bevoegdheden, dat het nodig was stap voor stap gezamenlijk de belangen te behartigen die voor ons allen levenskwesties zijn. Als eerste, de „Kolen en Staalgemeenschap”, om gezamenlijk de problemen ter hand te nemen van deze belangrijke basisindustrie.

De volgende poging: de Europese defensie-gemeenschap met als doel: de politieke gemeenschap (mislukte!) (1954). Maar een jaar daarop, in 1955, gaf onze toenmalige minister van buitenlandse zaken, Beyen, de stoot tot de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap. Aan deze ontwikkeling zijn daarnaast de namen verbonden van de grote constructieve geesten als Robert Schuman, Jean Monnet, Adenauer, Spaak en de Gaspari. Niet dat deze staatslieden als einddoel de Economische integratie voor ogen stond! Neen! Het doel was en is nog steeds de politieke eenwording, maar het besef werd sterker dat, slechts door een gezamenlijke verantwoordelijkheid op zich te nemen voor het economisch gebeuren en het sociale leven, men de voorwaarden kan scheppen tot een gemeenschappelijke politieke organisatie van Europa.

Daarmede is niet gezegd dat economische en sociale vraagstukken geen politiek zijn, geens-

zins, maar een verenigd Europa kan zich noch handhaven, noch laten gelden in de wereld als ze als zodanig niet een gemeenschappelijke Europese buitenlandse politiek heeft. Zover zijn we nog niet!

Wij zitten nog midden in het proces van de economische eenwording. We moeten van de nationale volkshuishoudingen er één maken: dat wil zeggen: vrij verkeer van mensen, goederen, kapitaal en diensten, zoals ook het geval is in een land. Wat is daarvan terecht gekomen in 10 jaar? Mag ik een beeld gebruiken:

Als je aan één hoek van het tafellaken trekt, dan rinkelde de gehele gedekte tafel. Zo ook in onze volkshuishouding. Alles houdt met elkaar verband. Men begint met het handelsverkeer te bevrijden van de grensbelemmeringen en dat heeft onmiddellijk tot gevolg dat men zich bezig moet houden met de verschillen op het gebied van de sociale zorg, de belastingpolitiek en vele andere dingen. Maar precies zoals in het beeld, niet alle borden en glazen rinkelen even hard. Al naar gelang ze dichter staan bij de hoek waar aan het tafellaken werd getrokken, is het effect groter.

Zo zit er ook in het economisch integratieproces niet evenveel schot op alle terreinen. In de loop van het nieuwe jaar zullen alle tarieven tussen de landen van de gemeenschap zijn afgeschaft, zullen alle landbouwprodukten onderworpen zijn aan een stuk Europese marktordening. Daar zijn wij vergevorderd en is het proces zelfs sneller gegaan dan oorspronkelijk in het Verslag was voorzien.

Met de gemeenschappelijke belastingpolitiek zijn wij nu een stukje op weg en ook zijn de grondslagen gelegd voor een gemeenschappelijke politiek op het gebied van de monetaire en financiële vraagstukken. Ten aanzien van sociale politiek, moeten wij jammer genoeg van een zekere stagnatie spreken, terwijl ook de transportpolitiek nog maar moeizaam van de grond komt.

Maar laat ik U niet vervelen, met alles wat al is gedaan en wat nog gebeuren moet in dit economische proces. Genoeg zij om vast te stellen:

Er is geen enkel vraagstuk dat in dit vlak niet kan worden opgelost, het is nog slechts een kwestie van stug volhouden en van tijd! Geen enkel van deze economische problemen is zo moeilijk dat wij daarop zullen stranden. Het is zelfs zo, dat het mogelijk is om bijv. binnen 3 jaar alle grenskantoren af te schaffen (en bovendien alle passencontrole) en daarnaast een Europese munt in te voeren die overal geldig is.

Utopie? Misschien die 3 jaren, maar dan niet omdat de problemen zo moeilijk zijn, maar omdat nog heel wat nationale administraties zich met hand en tand verzetten tegen het prijsgeven van eigen bevoegdheden. Veel belangrijker dan dit economisch integratieproces, dat wel tot een goed einde komen moet, is de vraag: Zijn wij in staat de volgende grote stappen te zetten:

- a) naar een alomvattend Europa;
- b) naar een democratisch en politiek verenigd Europa;

c) Zijn wij in staat als Europa, onze invloed in de wereld te laten voelen, en als Europa onze verantwoordelijkheid te dragen?

Als ik spreek van alomvattend Europa, dan bedoel ik daarmee: alle Europese landen waar de bevolking de normale democratische rechten heeft! (Daarbij horen niet het huidige Spanje, noch Portugal en sedert kort heeft ook Griekenland zich uitgeschakeld!)

Al bijna 20 jaren houdt men zich intensief bezig met het Europese vraagstuk. 15 jaren zijn de zes landen van de Europese Gemeenschap alleen gebleven. In 1963 heeft Engeland zich eindelijk gemeld! Door het Franse veto is het botweg de toegang geweigerd. Maar het is gebleken dat dergelijke ontwikkelingen als nu gaande zijn zich niet door veto's laten behandelen. Binnen 3 jaren is de Engelse aanvraag met kracht behaald en men mag zelfs zeggen: De Engelse wens tot toetreding heeft aan kracht gewonnen en is een eis geworden! In feite is de situatie zo: dat het proces, dat in de zes tot ontwikkeling is gekomen, de andere Europese landen dwingt tot aansluiting! Zo goed als het noodzakelijk was, onze handelsbetrekkingen in de gehele wereld te herzien (Kennedy-ronde) zo goed is het ook een noodzakelijkheid geworden onze gemeenschap uit te breiden.

Voor de Engelse economie, voor Engeland's positie in de wereld is toetreding een noodzaak geworden. En wij als zes? Kunnen wij ons veroorloven Engeland buiten de deur te houden? Neen! Indien wij werkelijk onze rol willen spelen in de wereld, indien wij méér willen zijn dan een in zichzelf gesloten stukje Europa op het vasteland, dan zullen wij niet moeten aarzelen ons met Engeland, de Skandinavische landen te verenigen.

Voor ons, Nederlanders is de keus niet moeilijk. Wij als klein land hebben steeds behoefte gehad aan een open politiek, en bovendien de toelating van Engeland kan een waarborg zijn voor een versterking van de democratie. Dat laatste, heeft ons de geschiedenis geleerd, is niet steeds veilig bij onze Oosterburen, terwijl het huidige Frankrijk ook geen voorbeeld is van een sterke democratie! De toelating stuit wederom op grote Franse tegenstand! Is dat beslissend? Neen!

Het werkt vertragend, het kweekt wantrouwen tussen de partners. Maar het maatschappelijk integratieproces dat nu gaande is, is veel en veel sterker dan welke politiek van afsluiting ook. En zeker wanneer deze politiek is gebaseerd op een verouderde conceptie van een stukje nationale glorie!

Deze crisis van vandaag zullen wij met vasthoudendheid moeten overwinnen. Wij: dat zijn de gemeenschap enerzijds en de nieuwe leden: met name Engeland anderzijds.

Ik twijfel noch aan de één, noch aan de ander. En waarom? Omdat er voor noch de één, noch de ander een werkelijk alternatief is!

De tweede grote stap: „Het vervolmaken van de gemeenschapsinstellingen"! De eerste stap was het scheppen van enkele organen:

Een ministerraad waar beslissingen kunnen

worden genomen.

Een commissie, die de voorstellen daarvoor doet,

Een parlement, dat adviezen geeft.

Een werkelijke parlementaire controle ontbreekt!

Dat is ernstig! De nationale parlementen kunnen daarin niet voorzien.

Hierin zullen wij dirigent moeten blijven. Met name de eerstvolgende Verdragsherziening zal pas waarde krijgen als ze naast de vrij onbelangrijke regeling van de samensmelting der 3 gemeenschappen, dit instituut werkelijke bevoegdheden geeft.

Een groei naar een politieke gemeenschap zonder gelijktijdige politieke controle is een gevaar! Meer nog dan de uitbreiding van onze gemeenschap is hier de volle waakzaamheid nodig! Terwijl de uitbreiding der gemeenschap niet is te vermijden, zullen wij ten aanzien van de democratische rechten van de burgers een echte strijd moeten voeren.

En tenslotte: Zijn wij in staat als Europa in de wereld onze verantwoordelijkheid te dragen? Mijn antwoord is:

Pas als de beide voorgaande stappen: uitbreiding + parlementaire rechten zijn gezet!

Deze verantwoordelijkheid is en één, welke gericht moet zijn op een samenwerking met anderen: In de eerste plaats met de Verenigde Staten.

Als de beide rijkste industriële gebieden in de wereld rust op ons de plicht onze bijdrage te leveren in de verdere ontwikkeling van anderen die achter zijn gebleven. En als eerste, en wel het fundamentele probleem ontmoeten wij dat van de rijke en arme landen!

Wij maken dat Europa niet om onze economie, onze rijkdom nog sneller te zien groeien! Wij willen dat Europa, omdat het een bijdrage kan zijn, móet zijn, voor de bevordering van de ontwikkeling van allen die verder en verder achter blijven.

Het verheugendste in de Nederlandse politiek vind ik dat hiervoor een grote belangstelling bestaat, vooral bij de jeugd. Ik schaar mij aan hun kant! Maar ik voeg er aan toe!

Wij zullen nooit slagen in ons streven deze kloof tussen rijk en arm te overbruggen, als wij geen goede, sterke, slagvaardige organisatie bouwen tussen de naties. En een stuk van deze organisatie is het scheppen van een politiek verenigd Europa! Laten wij hopen dat dit Europa ééns zijn bijdrage levert in de opbouw van een leefbare, vreedzame wereld.

S. L. MANSCHOLT

Van de serie Oriëntatie IV is het eerste deeltje verschenen:

Bevolkingsvraagstuk

De prijs bedraagt f 0,50. U kunt het bestellen door storting of overschrijving op girorekening no. 30 49 60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht.

Van week tot week

Radio (Hilv. II)

zondag 7 januari 9.45—10.00 uur: P. Spigt: „Waarom ben je Sussja niet geweest”

zondag 14 januari 9.45—10.00 uur: H. Bonger: „Het jaar der mensenrechten”

Traditiën zijn er om gehandhaafd te worden. En aangezien ik voor dit rubriekje de traditie in het leven heb geroepen om aan het begin van het jaar enkele memorabele voorvallen uit het verleden te vermelden die een rond getal jaren achter de rug liggen zal ik mij ook nu weer van mijn plicht kwijten. Het valt mij daarbij op, dat de eeuwen in het historische perspectief maar klein lijken. In ons eigen leven daarentegen lijken de jaren korter te duren, naarmate zij minder ver achter ons liggen. Ik heb tenminste het gevoel, dat ik van mijn vijfde tot mijn vijftiende jaar en zeker ook van mijn vijftiende tot mijn vijfentwintigste veel en meer heb beleefd dan in de afgelopen tien jaren. Waarschijnlijk is dat ook wel zo, want toen heb ik een ontzaglijke hoop dingen voor het eerst beleefd en daar was veel schokkends bij.

Maar nu ter zake. Wellicht interesseert het u te vernemen, dat 2300 jaar geleden Alexander de Grote Egypte heeft veroverd. Op zichzelf niet zo treffend, maar toch is het wel aardig te zien, dat toen zowel Griekenland alsook Egypte al in het nieuws waren.

De zelfmoorden van Hannibal en Nero, onderscheidenlijk 2150 en 1900 jaar geleden begaan, zijn droeve gebeurtenissen die wij hier stilzwijgend voorbij gaan. Waarschijnlijk zegt de naam Cleopatra u iets. Ja juist, dat knappe en ganselijk niet eenkennige meisje daar aan de Nijl. Welnu, die leefde rond 2000 jaar terug. Ik vind het frappant, dat een meisje tweeduizend jaar bekend blijft, omdat zij een aardig gezicht had en haar genegenheden op de juiste manier aan de man wist te brengen.

Wij moeten nu een grote sprong maken. Mijn bronnen vermelden, dat het 1250 jaar geleden is dat Bonifatius zijn werk begon. Maar na 36 jaar had hij de wrevet van de Dokkummers nog niet geheel overwonnen.

Het is 1200 jaar geleden, dat Karel de Grote begon te regeren. En het is 600 jaar geleden dat de Chinezen aan hun muur begonnen te bouwen. Nu lijkt mij de afstand van ons tot die muur veel groter dan de afstand van die muur (en van de Hoekse en Kabeljauwse twisten) tot Karel.

In de afgelopen zomer heb ik een kopje waterchocolade gedronken aan de voet van de kathedraal van Amiens. De fundamenteën van dit fraaie bouwwerk zijn in 1218, dus juist 750 jaar geleden gelegd en het staat nog stevig overeind. Ze hebben er net 50 jaar aan gebouwd, maar wij hebben er dan ook plezier aan. En als je nou rekent, dat Floris de Vijfde nog een knaapje was toen de Kerk klaar was, neem je toch wel even je pet af voor die Fransen.

Voor hen die wel eens hoofdschuddend voor hun tv-kastje naar beatfestijnen zitten te kijken is het nuttig te weten, dat in 1418, 550 jaar terug dus, Europa werd overspoeld door een danswoede. Blijkbaar moet een mens nu en dan eens even uitrazen. Het was dezelfde tijd, dat wij hier Jacoba van Beieren hadden, die gravin die zo hardnekkig aan het huwelijk bleef geloven en in 1428 Filips de zoon van Delft gaf.

Als oud-Haarlemmer ben en blijf ik een supporter van Laurens Janszoon Coster. Zijn concurrent, Johan Gutenberg, zal dit jaar 500 jaar dood zijn. Even in het midden latende wie het precies heeft gedaan, constateren wij dankbaar: Zonder dezen geen pocketboeken en paperbacks.

Niet minder dankbaar zijn wij als wij aan het

jaar 1518 komen. In dit jaar is — volgens ons boek — de bril uitgevonden. Zonder bril zouden wij aan de pocketboeken ook niks hebben. Het lijkt mij trouwens niet onwaarschijnlijk, dat er tussen Gutenberg en die bril enig verband bestaat. Wie wel eens ooit een incunabel heeft gezien, weet, dat een bril voor het lezen daarvan onmisbaar was. Het is ook 450 jaar geleden, dat Mexico is ontdekt, ontdekt door de Europeanen dan. De Mexicanen kenden het bestaan er van al eerder. Worden hierom de Olympische Spelen dit jaar op die hoogvlakte gehouden?

En nu komen wij aan hét jaar. 1568. Egmond en Hoorne onthoofd op de grote markt te Brussel. En vooral: de Slag bij Heiligerlee. Wie wel eens in Heiligerlee is geweest, weet, dat het maar een klein slagje kan zijn geweest. Wij hebben, natuurlijk, gewonnen, maar helaas Graaf Adolf is gebleven in Friesland in de slag...

Vijftig jaar later was de grootste narigheid van de tachtigjarige oorlog voorbij. Toen hebben de dominees orde op zaken gesteld en de synode van Dordrecht gehouden. Voor een aantal vaderlanders is dit nog steeds het hoogtepunt van het reformatorisch kerkelijke leven. In hetzelfde jaar 1618 stierf Gerbrand Adriaanszoon Bredero, van schrik waarschijnlijk, want hij leek mij niet zo synodaal.

Het heeft mij even verbaasd te lezen, dat Lafontaine 300 jaar geleden begonnen is zijn fabels uit te geven. En de krekkel, de mier, de raaf, de kaas, de wolf en het lam zijn nog springlevend. De inenting tegen pokken is alweer 250 jaar oud, zomede de gewoonte om bankpapier uit te geven. Ik doe het vandaag nog. En 200 jaar geleden begon de heer Wedgwood zijn dure en naar mijn smaak lelijke bordes te bakken.

Het jaar 1818 was mede een merkwaardig jaar. Toen is in een saai achterstraatje te Trier Karl Marx geboren. Een zuigeling die heel wat tweegg heeft gebracht. In 1818 was het ook dat de heer J. Mohr elders in Duitsland Stille Nacht, heilige Nacht wrocht. Da's ook nog niet vergeten, zoals u onlangs hebt gemerkt. En, nog steeds in 1818, schilderde Goya zijn verschrikkingen van de oorlog, alsmede een actueel onderwerp. De stearinekaarsen die toen in zwang kwamen verlichten nog steeds de stille nacht.

Wist u dat Tjil Uilenspiegel van Charles de Coster ook alweer een eeuw oud is? En dat in 1868 te Cromagnon enkele zeer oudelieden zijn opgedolven? En dat het alweer 75 jaar geleden is, dat Fridjof Nansen met zijn Fram naar de noordpool wilde reizen? En dat het nog pas vijftig jaar geleden is, dat de eerste regelmatige vliegdiens werd geopend, van New York naar Washington?

Verscheidene uwer herinneren zich nog het historische jaar 1943, 25 jaar geleden, toen wij met spanning bij onze clandestiene radiootjes zaten te luisteren of Stalingrad het houden zou. En tenslotte: Het is alweer tien jaar geleden dat paus Johannes XXIII werd gekozen.

Wij leven steeds sneller. Tien jaar geleden op 31 januari 1958 schoten de Amerikanen de Explorer de lucht in (en weer uit). De Russen hadden toen al bijna vier maanden eerder hun Spoetnik opgelaten. Wij vonden het allemaal ongelooflijk. Tegenwoordig vliegt er zo af en toe weer een omhoog, maar we kijken er niet eens meer van op.

H. H.